

AITO IHMINEN OPETTAJALLE

Ikäkauden (7-10) tavoite: "Minä saan olla minä."

Moduulin tavoite:

- Olen turvassa
- Osaan olla hyvä ystävä
- Ketään ei saa kohdella huonosti

Moduulin sisältö

1. Mitä on ystävyys ja kaveruus?	20
2. Huomaan hyvän toisessa	22
3. Kiva kaveri ei kiusaa	24
4. Osaan toimia, jos jotakuta kiusataan	26
5. Hyvä ja huono kosketus	28
6. Minä selviydyn	30

Teemalaulut:

Ystävyys on yhteistä työtä. Teoksessa Tule ystäväksi : Jukka Salmisen lastenlauluja; Warner/Chappell 1999.

Hyvä kaveri. Teoksessa Tule ystäväksi : Jukka Salmisen lastenlauluja; Warner/Chappell 1999.

Tahdon hyvää kaikille. Teoksessa Tule ystäväksi : Jukka Salmisen lastenlauluja; Warner/Chappell 1999.

KOTIIN

Koti on paras paikka oivalluksille ja ihmettelylle. Toivomme, että lapsille jää opetuksista mieleen jotakin, mitä voi vanhempien kanssa pohtia enemmänkin. Haluamme tukea tällaista perheen yhteistä keskustelua ja yhdessä tekemistä kertomalla etukäteen, mitä tulemme opettamaan sekä antamalla ideoita tekemisiin ja jutteluun.

Seuraavan kuuden viikon oppimistavoite on "Aito ihminen". Mietimme ystävyyttä ja taitoja, joita hyvän ystävyuden rakentamisessa tarvitaan. Pohdimme myös sitä, miten voimme toimia, jos meitä tai ystäviämme kohdellaan huonosti. Samalla tutustumme Sananlaskujen kirjaan ja sieltä löytyviin ajatuksiin viisaista ja hyvistä ystäväistä. Tavoitteena on vahvistaa lasten kaveritaitoja sekä lujittaa luottamusta Jumalaan, joka haluaa pitää meidät turvassa.

Opetusten aiheet menevät seuraavasti:

1. Mitä on ystävyys ja kaveruus?
2. Huomaan hyvän toisessa
3. Kiva kaveri ei kiusaa
4. Osaan toimia, jos jotakuta kiusataan
5. Hyvä ja huono kosketus
6. Minä selviydyn

Tehdään kotona

Opetus 1: Jutellaan perheemme ystäväistä. Miten olemme tutustuneet ystäväperheisiimme? Millaisia yhteisiä kokemuksia meillä on? Kutsutaan joku ystäväperhe kylään.

Opetus 2: Jutellaan: Missä asioissa monet perheemme jäsenet ovat taitavia? Onko jokin asia, jossa vain yksi meistä on hyvä? Kokeillaan seuraavan viikon ajan kertoa joka ilta jokaiselle perheenjäsenelle yksi ilahduttava asia hänestä.

Opetus 3: Luetaan yhdessä viikon muistojae. Jutellaan siitä, onko jollekulle perheemme jäsenelle joskus sanottu "vitsillä" jotakin kurjaa. Mietitään yhdessä, miten silloin kannattaa toimia.

Opetus 4: Jutellaan. Ovatko vanhemmat joutuneet tilanteeseen, jossa jotakuta on kohdeltu huonosti. Miten he toimivat? Entä lapset – mitä he ovat kokeneet ja miten he ovat toimineet?

Opetus 5: Jutellaan. Millainen kosketus on kenenkin mielestä hyvä ja mukava? Onko jokin kosketus ollut huono? Miten siitä selvittiin?

Opetus 6: Jutellaan. Millaisista hankalista tilanteista meidän perheemme on selvinnyt Jumalan avulla? Tiedämmekö me jonkun, jolle me voisimme nyt olla avuksi?

Kalenteriin

- mahdolliset retket, ulkoiluvarusteiden tarve, kotoa tuotavat tarvikkeet
- seurakunnan juhlat ja perhejumalanpalvelukset
- lomaviikot

Opetus 1 - Mitä on ystävyys ja kaveruus?

Raamatunkohdat: Sananlaskut 17:17 (taustaksi myös 1. Mooses 2)

Muistojae: ”Ystävän rakkaus ei koskaan petä, veli auttaa veljeä hädän hetkellä.” Sananlaskut 17:17

Oppimistavoitteet:

- Jumala on tarkoittanut ihmiset elämään yhdessä
- voin hankkia luotettavia ystäviä ja voin oppia olemaan luotettava ystävä

Ajatus havainnollistamisesta:

Kaksi pahvista ihmisen siluettia, riittävän isoja, jotta niihin voidaan kirjoittaa ominaisuuksia. Toinen pahvihahmo on ”kaveri”, toinen ”ystävä.”

Kaksi isolle pahville piirrettyä hymiötä: toinen harmistunut, toinen iloinen.

Sanallinen opetus:

Erilaisiin tekemisiin tarvitaan erilaisia määriä ihmisiä. Jalkapallopeleihin tarvitaan kaksi joukkuetta – kahden kesken peli muuttuisi aivan erilaiseksi, ei oikeastaan yhtään jalkapallon kaltaiseksi. Toisaalta, jos kokonainen jalkapallojoukkue yrittäisi pelata keskenään vaikkapa pingistä, ei peli onnistuisi. Siihen kaksi on juuri sopiva määrä. Pelit ja kisat ovat vain yksi yhdessä tehtävistä asioista. Kotona perheet tekevät jokapäiväisiä asioita yhdessä, ja koulussa teemme yhdessä paritöitä, ryhmätöitä ja koko luokan projekteja. Ilman yhteistyötä saisimme aikaan paljon vähemmän asioita.

Yhdessä tekeminen ei ole kuitenkaan ainoa, tai välttämättä edes tärkein syy yhdessä olemiseen ja tekemiseen. Jumala on luonut ihmisen etsimään seuraa ja ystävyyttä. Ensimmäisen ihmisen, Adamin, ongelmana oli yksinäisyys. Eläimiä toki oli olemassa, ja niistä oli Adamille seuraa, mutta ne eivät pystyneet ymmärtämään Adamin ajatuksia ja pohdintoja. Jumala taas oli niin paljon Adamia suurempi, ettei Adam aina pystynyt ymmärtämään Jumalaa. Adam kaipasi itselleen ystävää, joka olisi sopivasti samankaltainen hänen kanssaan. Jumala vastasi tähän, ja loi Eevan, toisen ihmisen, Adamille kumppaniksi.

Me emme ole koskaan olleet samalla tavalla yksin kuin Adam. Voi silti olla, että olemme kokeneet samankaltaista yksinäisyyttä ja harmitusta siitä, ettei meillä ole ystävää tai kaveria. Mitä eroa oikeastaan on ystävällä ja kaverilla? (Ota pahvihahmot esiin. Keskustelkaa ja kirjatkaa hahmoihin ylös heidän ominaisuuksiaan.) Yksi kavereiden ja ystävien ero taitaa olla siinä, paljonko luotamme heihin. Ehkä emme ole kavereiden kanssa joutuneet tilanteeseen, jossa luottamus olisi tullut testattua, tai ehkä koko kaveruus perustuu vaikkapa siihen, että olemme päätyneet samaan koululuokkaan. Ystävyyteen taas kuuluu luottamus: se, että tiedämme, että olemme toistemme puolella kaikenlaisissa tilanteissa.

Raamattu puhuu jonkin verran ystävydestä. Sananlaskujen kirjassa sanotaan ”Ystävän rakkaus ei koskaan petä, veli auttaa veljeä hädän hetkellä.” Raamattukin siis opettaa, että hyvä ystävä on luotettava. Luotettavuus on sitä, ettei jätä toista pulaan, vaan auttaa häntä. Se on sitä, ettei jätä toista yksin, kun hänellä on vaikeuksia tai surua. Luotettavuus on myös ilojen jakamista: sitä, ettei ole kateellinen kun toiselle tapahtuu jotakin hyvää, vaan iloitsee yhdessä ystävän kanssa. Mistä sinä huomaat, että joku ihminen on luottamuksen arvoinen?

Joskus joku kaverimme on kurja kaveri, ei ollenkaan luotettava. (Ota hymiöt ja pahvit esiin. Jutelkaa siitä, millainen on kurja kaveri, millainen luotettava ystävä. Kirjatkaa ominaisuuksia hymiöiden yhteyteen.) Kurjan kaverin kanssa meidän kannattaa miettiä tarkasti, millaisia asioita teemme ja juttelemme yhdessä. Ehkä on viisasta olla kertomatta hänelle kaikkein suurimpia salaisuuksia. Voimme silti olla kavereita hänen kanssaan. Ystävyyskin on taito, jota voi harjoitella ja jossa voi tulla paremmaksi. Emme voi pakottaa kurjaa kaveria

treenaamaan ystävyystaitojaan, mutta voimme antaa hänelle mahdollisuuden oppia. Tärkeintä on, että me itse harjoitteleminen olemaan hyviä ja luottamuksen arvoisia ystäviä toisille.

Toiminnallisuus

Jakaudutaan 4-6 henkilön joukkueisiin. Joukkueen tehtävänä on mahdollisimman nopeasti askarrella paperista ja teipistä mahdollisimman korkea torni. Jokainen joukkueen jäsen saa koskettaa vain yhteen asiaan/tarvikkeeseen kerrallaan – vain yhteen paperiarkkiin tai yhteen teipinpalaan, siis. Sovitussa ajassa korkeimman tornin luonut joukkue voittaa.

Luovuus

Tehdään lyhyitä näytelmiä. Ensimmäisessä näytelmän versiossa paikalla on kurja kaveri, joka ei osaa käyttäytyä oikein. Toisella kerralla hänen tilallaan on hyvä ystävä. Jutellaan yhdessä siitä, mikä kaikki muuttui toisella kerralla.

Yhteisöllisyys

Osallistujien kesken: Jutellaan siitä, mitä ystävyys taitoja haluamme yhdessä harjoitella seuraavien viikkojen ajan.

Seurakunnan kesken: Askarrellaan muistojakeen sisältäviä kortteja ja annetaan niitä seurakunnan aikuisille.

Kotona: Jutellaan perheemme ystävästä. Miten olemme tutustuneet ystäväperheisiimme? Millaisia yhteisiä kokemuksia meillä on? Kutsutaan joku ystäväperhe kylään.

Opetus 2 - Huomaan hyvän toisessa

Raamatunkohdat: Sananlaskut 11:12 (taustaksi myös 1. Mooses 2)

Muistojae: ”Tyhmä se, joka toisia pilkkaa, ymmärtäväinen pysyy vaiti.” Sananlaskut 11:12

Opetuksen tavoitteet

- Jumala on luonut tarkoituksella jokaisen ihmisen erilaiseksi
- Kiinnitän huomioni toisissa siihen, mikä on hyvää

Ajatus havainnollistamisesta: Kuvia erilaisista, eri ikäisistä ihmisistä harrastuksissa ja töissä.

Sanallinen opetus:

Jumalan luodessa maailmaa Hän halusi luoda tänne myös kuvan itsestään. Ihmisestä tuli Jumalan kuva. Ihminen on kuitenkin niin paljon Jumalaa pienempi, ettei yksi ihminen voi olla täydellinen kuva Jumalasta. Ihmiset ovat ikään kuin palapelin palasia, ja yhdessä meistä muodostuu tarkempi kuva Jumalasta. Jokaisen on tarkoituskin olla vähän erilainen kuin muut, jotta Jumalan kuvasta voisi tulla mahdollisimman kokonainen. Ihmisistä muodostuvassa Jumalan kuvassa on kuitenkin ongelma. Synti muuttaa meitä, ja Jumalan kuva menee epätarkaksi tai sotkuseksi. Kun katsomme yhtä ihmistä oikein tarkasti, voimme huomata, että hän on Jumalan kuva, joistain kohdin vain synnin sotkujen peitossa.

Se, että jokainen ihminen on kuva Jumalasta, johtaa siihen, että erilaisuus on valtavan arvokas asia. Meillä on erilaisia mielenkiinnon kohteita, olemme erilaisissa asioissa lahjakkaita ja olemme harjoitelleet erilaisia taitoja. Ja toisaalta, kukaan ei ole kiinnostunut kaikesta, tai lahjakas kaikessa eikä ole harjoitellut kaikkea.

Hyvä ystävä opettelee arvostamaan erilaisuutta myös ystäväissään. Arvostaminen tarkoittaa sitä, että on iloinen siitä, etteivät kaikki ole samanlaisia, ja sitäkin, että opettelee olemaan huomaavainen. Hyvä ystävä saattaa esimerkiksi huomata, että yksi hänen ystävistään ole vielä oppinut kiipeämään puussa olevaan majaan. Silloin hyvä ystävä keksii sellaisia yhteisiä leikkejä, joissa puumajaa ei tarvita. Kurja kaveri saattaisi olla kokonaan huomaamatta sitä, ettei yksi ystävä pääse kiipeämään. Erilaisten ystävien arvostaminen on myös sitä, että on halukas tekemään monenlaisia asioita ystävien kanssa ja tutustumaan heidän lempiharrastuksiinsa, vaikkei itse välttämättä olisi valmiiksi innostunut juuri siitä.

Hyvä ystävä on myös viisas puhumisissaan. Kurja kaveri puhuu aina siitä, mitä toinen ei osaa ja missä hän ei onnistunut. Hyvä ystävä taas puhuu siitä, mikä toisessa on hyvää ja missä hänen taitonsa ovat kehittyneet. Hyvä ystävä siis huomaa heikot kohdat ja on avuksi niissä, ja sanoillaan kannustaa ja rohkaisee kasvamaan ja sinnikkäästi opettelemaan uutta.

Raamatussa, Sananlaskujen kirjassa, neuvotaan: ”Tyhmä se, joka toisia pilkkaa, ymmärtäväinen pysyy vaiti.” Mitä tämä mielestäsi tarkoittaa?

Huomaavaisuus on taito, ja kuten kaikkia taitoja, sitäkin voi ja pitääkin opetella ja harjoitella. Voit aloittaa harjoittelun miettimällä ystävien tapaamisen jälkeen, mitä rohkaisevaa ja ilahduttavaa teit tai sanoit kenellekin. Jos jonkun ystäväsi kohdalla ei tullut tilaisuutta kannustaviin sanoihin, voit miettiä, olisiko seuraavalla tapaamiskerralla mahdollisuus ottaa juuri hänet huomioon.

Sen lisäksi, että harjoitteleme itse olemaan huomaavaisia ja hyviä ystäviä, tarvitsemme ympärillemme ystäviä, jotka huomaavat hyvän meissä. Emme läheskään aina huomaa itsestämme samoja asioita kuin muut, ja meille tekee hyvää kuulla, mitä hyviä asioita muut meissä näkevät. Hyvän ystävänsä sanat ovat kuin peili: ne auttavat meitä näkemään itseämme tarkemmin, iloitsemaan hyvistä jutuista ja korjaamaan sellaisia, joissa korjaamisen varaa on.

Toiminnallisuus

Keksitään yhdessä erilaisia positiivisia asioita, joita voisimme sanoa toisesta ihmisestä. Kirjoitetaan nämä asiat liitutaalulle/isolle paperille.

Kiinnitetään jokaisen selkään teipillä ”kehukukkanen”. Kierretään kirjoittamassa kavereiden kukkasiin kivoja asioita ja kehuja hänestä. Jos keksii aivan itse hyvän asian toisesta, kannattaa kirjoittaa se. Jos itse keksiminen tuntuu vaikealta, seinälle keksityistä positiivisista asioista voi valita sellaisen, joka sopii juuri tälle ihmiselle.

Luovuus

Koristellaan oma kehuukkanen askartelumateriaaleilla. Laminoidaan tai päällystetään se kontaktimuovilla.

Yhteisöllisyys

Osallistujien kesken: Jutellaan yhdessä. Milloin viimeksi joku kehui tai kannusti minua? Milloin viimeksi joku huomasi, että tarvitsen apua? Miltä se tuntui?

Kotona: Jutellaan: Missä asioissa monet perheemme jäsenet ovat taitavia? Onko jokin asia, jossa vain yksi meistä on hyvä? Kokeillaan seuraavan viikon ajan kertoa joka ilta jokaiselle perheenjäsenelle yksi ilahduttava asia hänestä.

Opetus 3 - Kiva kaveri ei kiusaa

Raamatunkohdat: Sananl. 26:18-19

Muistojae: Kuin järkensä menettänyt jousimies, joka tulisilla nuolilla tuhoa kylvää, on se, joka pettää ystävänsä ja sanoo: »Leikkiähän se vain oli.» Sananlaskut 26:18-19

Oppimistavoitteet:

- Ymmärrän, että kiusaamista on monenlaista
- Ymmärrän, että kaikki kiusaaminen on väärin

Ajatus havainnollistamisesta: Itse askarreltu jousipyssy. Post-it lappuja.

Sanallinen opetus:

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta ”kiusaaminen”? (Kerätään lasten ajatuksia post-it-lapuille, ja ryhmitellään niitä opetuksen edetessä sopiviksi kokonaisuuksiksi.)

Kiusaamista on monenlaista: Fyysinen kiusaaminen osuu meidän kehoomme. Se on sitä, että toista satutetaan tai uhkaillaan satuttaa: tönitään, lyödään tai muuten kosketaan toiseen tavalla, joka tuntuu kurjalta. Tällaisen kiusaamisen kuka tahansa huomaa kenties helpoiten, näkyyhän kosketus kaikille, jotka ovat paikalla.

Myös puheella ja sanoilla voi kiusata: sanoa asioita, jotka tuntuvat pahalta ja loukkaavalta. Joskus kaikki hoksaavat, että jokin sanottu asia on kiusaamista, vaikkapa silloin, kun toista pilkataan tai vähätellään. Toisinaan sanoilla kiusaamista on muiden vaikeampi hoksata: ehkä kiusaaja kertoo toisen salaisuuden muille, eivätkä muut edes tiedä, että kyseessä oli salaisuus.

Joukkoon kuulumiseenkin voi liittyä kiusaamista: Joskus jotakuta ei oteta porukkaan mukaan lainkaan, tai joskus keksitään kummallisia ehtoja sille, miten joku pääsee joukkoon mukaan. Olipa kiusaamisen tapa millainen tahansa, yksi asia on varma: kaikenlainen kiusaaminen on aina väärin.

Onko kaikki, mikä tuntuu kurjalta, sitten kiusaamista? Ei laisinkaan. Leikeissä ja peleissä voi tapahtua vahinkoja, jotka tekevät fyysisesti kipeää. Vanhemmat voivat torua sanoillaan meitä vääristä teoistamme, ja vaikkei se mukavalta tunnukaan, se ei myöskään ole kiusaamista. Ystävämme voivat olla kanssamme eri mieltä, eikä oman, erilaisen mielipiteen ääneen sanominen ole huono asia.

Raamatun Sananlaskujen kirjassa kirjoitetaan: ”Kuin järkensä menettänyt jousimies, joka tulisilla nuolilla tuhoa kylvää, on se, joka pettää ystävänsä ja sanoo: »Leikkiähän se vain oli.»” Mietitäänpä tätä sananlaskua hetki!

Menneinä aikoina sotajoukoissa oli jousimiehiä. Heidän ampumansa nuolet lensivät hirmuisen pitkälle ja osuivat tarkasti kohteeseensa. Tavallisen nuolen ongelma kuitenkin oli, että sillä piti osua suoraan vastustajaan. Nuoli ei tehnyt juurikaan vahinkoa vihollisen tavaroille. Mutta jos nuolen kärjen sytytti tuleen, sillä pystyi tuhoamaan myös vihollisen varusteita!

Sananlasku kertoo meille järkensä menettäneestä jousimiehestä. Hänellä on tulisia nuolia, mutta hän ammuskelee niitä joka suuntaan, ajattelematta lainkaan tekojensa seurauksia. Hän osuu ystävänsä telttaan, naapurinsa hevostäryyn, omaan taloonsa ja isoäitinsä pyykkinaruun – aivan kaikkialle. JA kaikki palaa poroksi. Aivan hirveää!

Sananlaskun opetus meille on se, että yhtä hirmuista tuhoa saa aikaan se, kun me petämme ystävämme, eli tarkoituksella loukkaamme ja kiusaamme heitä, ja sitten sanomme: ”leikkiähän se vain oli”, ”se oli vitsi!” Sanat, leikki, läppä ja vitsitkin, voivat aina tehdä hyvää tai pahaa. Meillä on vastuu. Emme saa olla

järjettömiä jousimiehiä, jotka ammuskelevat sanojaan harkitsematta. Meidän tulee opetella puhumaan tavalla, joka saa aikaan hyvää.

Toiminnallisuus

Pelataan hippaa. Kiinni jäänyt pelaaja jäätyy paikalleen. Hänet voidaan vapauttaa sanomalla hänelle jotakin ystävällistä.

Luovuus

Askarrellaan jousipyssyt pajunoksista ja narusta. Kokeillaan, saadaanko niillä ammuttua grillitikkuja maaliin.

Yhteisöllisyys

Osallistujien kesken: Opetellaan sanomaan ”tule mukaan”. Keksitään tilanteita, joissa joku saattaa jäädä ulkopuoliseksi. Mietitään yhdessä, miten tilannetta voi muuttaa siten, että hänet voidaan kutsua mukaan.

Kotona: Luetaan yhdessä viikon muistojae. Jutellaan siitä, onko jollekulle perheemme jäsenelle joskus sanottu ”vitsillä” jotakin kurjaa. Mietitään yhdessä, miten silloin kannattaa toimia.

Opetus 4 - Osaan toimia, jos jotakuta kiusataan

Raamatunkohdat: Sananlaskut 3:27-32

Muistojae: ” Älä kiellä apuasi, jos toinen on avun tarpeessa ja sinä pystyt tekemään hänelle hyvää.” Sananl. 3:27

Oppimistavoitteet:

- Haluan olla hyvä ystävä kaikille
- Osaan toimia, kun jotakuta kiusataan

Ajatus havainnollistamisesta: Kolme kuvaa: ensimmäisessä ihminen, joka nostaa käden eteensä ikään kuin stop-merkiksi, toisessa ihminen, joka juoksee pois, kolmannessa kaksi ihmistä juttelemassa.

Sanallinen opetus:

Olet harjoitellut monenlaisia taitoja ”varmuuden vuoksi” – vaikka et ehkä ole oikeasti joutunut taitoasi käyttämään, on ollut tärkeää opetella se. Mitä tällaisia harjoituksia tai taitoja keksit? (Hätänumeroon soittaminen, ensiaputaidot, tulen sammuttaminen, hengenvälitaidot uudessa..) Raamatussa, Sananlaskujen kirjassa meille opetetaan: ” Älä kiellä apuasi, jos toinen on avun tarpeessa ja sinä pystyt tekemään hänelle hyvää.” Harjoittelemisen on sen varmistamista, että mahdollisimman usein pystymme tekemään hyvää ja pitämään huolta toisista.

Myös ystävyteen liittyvä tärkeä taito: mitä voi tehdä, jos jotakuta kiusataan?

Ensimmäinen, mitä tulee tehdä, on kieltää kiusaajaa. ”Ei” on pieni sana, mutta sillä voi olla iso vaikutus. On tärkeää opetella sanomaan ”ei” sekä silloin, kun meitä kohdellaan huonosti, että silloin, kun huomaamme, että jotakuta toista kohtaan käyttäydään väärin. Joskus meidän täytyy olla ensimmäinen, joka sanoo ”ei” kiusaamiselle, joskus taas tehtävämme on vahvistaa jonkun muun sanomaa kieltä ja sanoa ”ei, minäkään en hyväksy tuollaista!”

Jotkut kiellot olemme oppineet jo pieninä: ei saa lyödä, ei saa ottaa toisen omaa, ei saa haukkua. Joitakin opimme vähän myöhemmin: ”Ei, tuo ei ollut hauska vitsi, vaan loukkaavasti sanottu”, ”ei, tuo ole totta, vaan valhetta”, ”ei, minä en tahdo jättää häntä ulkopuolelle.” Millaisia muita kiusaamisen kieltäviä lauseita keksit?

Joskus kiusaaja ymmärtää lopettaa, kun häntä kielletään. Joskus hän kuitenkin jatkaa kiellostä huolimatta. Silloin kannattaa auttaa kiusattua poistumaan paikalta lähtemällä yhdessä hänen kanssaan sellaiseen ympäristöön, jossa on turvallista. Kiusaajan kanssa ei kannata jäädä väittelemään tai haastamaan riitaa. On viisaampaa lähteä pois.

Kiusaamisesta tulee aina kertoa turvalliselle aikuiselle: vanhemmalle, opettajalle, valmentajalle tai muulle sellaiselle aikuiselle, jonka tunnet. Aikuisen tehtävä on puuttua kiusaamiseen ja tehdä kaikkensa, ettei niin tapahtuisi jatkossa.

Kiusaamista ei kannata yrittää kostaa. Kosto ei saa aikaan mitään hyvää. Pahimmillaan siitä syntyy kierre, jossa vuorotellen tehdään kurjia asioita toisille, ja lopulta kaikilla on paha olla. Ja vaikei tällaista tapahtuisikaan, niin koston hautominen ainakin valloittaa ajatuksemme ja sydämemme, jolloin emme enää ehdi keskittyä niihin hyviin asioihin, joita elämässämme on. Oma sydäntään kannattaa varjella siltä, etteivät pahantahtoiset ajatukset pääse juurtumaan sinne.

Toiminnallisuus

Sanotaan "ei". Sanotaan erilaisilla äänenpainoilla "ei" – hiljaa, äänekkäästi, epävarmasti, määrätietoisesti jne. Keksitään erilaisia tilanteita, joissa on tarpeen sanoa ei: joku pyytää meitä heittämään kiven ikkunaan, mummi tarjoaa meille viidennen kerran lisää jäätelöä, joku pilkkaa ystäväämme jne. Kokeillaan sanoa erilaisilla äänensävyillä "ei" näihin tilanteisiin.

Luovuus

Askarrellaan paperista ystävien ketju. Taitellaan paperi haitarille ja leikataan taitellusta paperista siitä ihmishahmo niin, että kädet jäävät taitteelle ja niitä ei leikata auki. Avataan paperi ja piirretään ihmisistä erilaisia.

Yhteisöllisyys

Osallistujien kesken: Jokainen kertoo toisille yhden taidon, jonka on viime aikoina oppinut, Kokeillaan, osaavatko muut saman asian.

Kotona: Jutellaan. Ovatko vanhemmat joutuneet tilanteeseen, jossa jotakuta on kohdeltu huonosti. Miten he toimivat? Entä lapset – mitä he ovat kokeneet ja miten he ovat toimineet?

Opetus 5 - Hyvä ja huono kosketus

Raamatunkohdat:

Muistojae: ”Herra on sinun tukesi ja turvasi, hän varjelee jalkasi ansoilta.” Sananlaskut 3:26

Oppimistavoitteet:

- mietin, millaista on hyvä ja huono kosketus
- tiedän, ettei ketään saa koskettaa ikävällä tavalla

Ajatus havainnollistamisesta: Kuvia, joissa ihmiset koskettavat toisiaan: kättely, sylissä pitäminen, lääkäriissä käyminen, taklaus pelissä, lyöminen jne.

Sanallinen opetus:

Ihmiset koskettavat toisiaan melko usein. Millaisia kosketuksia keksimme? Millaisia tervehdyksiä tiedät? Millaisiin kisoihin tai peleihin liittyy koskettamista? Miten koskemme toista, jos lohdutamme? Miten kosketus voi ohjata oikeaan suuntaan tai estää vaaraan joutumisen?

Moni kosketus on hyvää kosketusta: se tuntuu mukavalta ja sillä tarkoitetaan hyvää. Mikä kaikki on sinun mielestäsi hyvää kosketusta?

Joskus hyvää tarkoittava kosketus ei tunnu erityisen kivalta. Lääkäriissä meidän parhaaksemme tehdyt toimenpiteet saattavat tuntua kurjilta, tai vanhempi voi tarttua tiukasti pikkulasta kädestä, kun lapsi on juoksemassa suoraan auton eteen. Tällaisia tilanteita on kuitenkin harvoin, ja niillä on aina hyvä syy, josta voi ja kannattaakin jutella aikuisen kanssa.

On myös olemassa huonoa kosketusta: se tekee kipeää tai tuntuu muuten epämukavalta, kummalliselta tai kurjalta, tai sillä tarkoitetaan pahaa. Väkivaltainen kosketus on aina huonoa, mutta joskus muukin kosketus voi olla huono juttu. Mikä on sinun mielestäsi huonoa kosketusta?

Jokainen ihminen kokee koskettamisen eri tavalla. Sen tähden saatamme ajatella myös kosketuksesta eri tavalla. Kukaan ei voi päättää toisen puolesta, että hänen on pidettävä tietynlaisesta kosketuksesta, vaan jokaisella on oikeus itse sanoa, miten ja minne häntä saa koskettaa ja mitä ei saa tehdä. Toisen koskettaminen tavalla, jonka hän on kieltänyt, on kiusaamista ja väärin.

Keksimmekö jonkun kosketuksen, joka on joidenkin meidän mielestämme mukava ja joidenkin mielestä taas kurja? (esim. kutittaminen, hiusten harjaaminen, selkään piirtäminen, halaaminen vieraita tervehdittäessä..)

Kosketamme eri ihmisiä eri tavoin. Pienten vauvojen kanssa leikimme paljon varovaisemmin kuin isojen lasten. Osoitamme välittämistä perheen kesken eri tavalla kuin vieraiden ihmisten kanssa. Ymmärrämme, että harrastuksessa opitut taklaukset tai muut peliliikkeet kuuluvat vain sinne, eivätkä sovellu tavalliseen elämään. Se, että kosketus on jossakin tilanteessa hyvä kosketus, ei tarkoita, että se olisi aina ja kaikkialla hyvää tai tarpeellista.

Viime kerralla opimme, mitä tulee tehdä, kun kohtaamme kiusaamista. Samat ohjeet pätevät myös huonoon kosketukseen: kiellä, karkaa, kerro turvalliselle aikuiselle.

Jumala tahtoo meidän olevan turvassa. Hän tahtoo antaa meille hyviä ystäviä ja turvallisia aikuisia ympärillemme. Jos meitä kiusataan millä tahansa tavalla, Jumala tahtoo muuttaa asian. Kerrothan aikuiselle kiusaamisesta, niin hänkin voi tehdä asialle voitavansa.

Toiminnallisuus

Pelataan raputaistelua. Jokaisen käsiin ja jalkoihin solmitaan kreppipaperista tai sanomalehdestä revityt pitkät suikaleet. Liikutaan rapukävellen ympäriinsä – kädet ja jalat maassa, vatsa kattoa kohti. Tarkoituksena on napata toisten pelaajien paperisuikaleet irti menettämättä omia papereitaan. Toisiin pelaajiin ei saa koskea, vain heidän papereihinsa.

Luovuus

Keksitään yhdessä erilaisia tervehdyksiä: kättelyitä, läpsäytyksiä jne.

Yhteisöllisyys

Osallistujien kesken: Opetellaan jokaisen keksimä tervehdys. Kokeillaan, muistammeko vielä hetken kuluttua kaikki.

Kotona: Jutellaan. Millainen kosketus on kenenkin mielestä hyvä ja mukava? Onko jokin kosketus ollut huono? Miten siitä selvittiin?

Opetus 6 - Minä selviydyn

Raamatunkohdat: 1. Mooses 37-41, Joonan 1-2, Daniel 1, Johannes 6:1-15

Muistojae: ”Herran nimi on vahva torni, hurskas rientää sinne ja saa turvan.” Sananl. 18:10

Oppimistavoitteet:

- tiedän selviytyväni kaikenlaisista tilanteista
- osaan pyytää apua turvallisilta aikuisilta
- luotan Jumalaan, joka on turvani

Ajatus havainnollistamisesta:

Esineitä, joiden avulla arvailaan, kenestä Raamatun henkilöstä seuraavaksi puhutaan: Joosefille kirjava kangas vaatteeksi, Joonalle valas-lelu, Danielille leijona, pienelle pojalle viisi leipää ja kaksi kalaa.

Sanallinen opetus:

Jokaisen elämässä on tilanteita, jotka tuntuvat hankalilta, jopa niin vaikeilta, ettei niistä tahdo selvitä. Viime kertoina olemme puhuneet ystävydestä. Monet hankaluudet saattavat liittyä juuri ystävien kanssa olemiseen. Kaikenlaisissa vaikeuksissa pätee kuitenkin sama asia: Jumalan avulla me selviämme.

Muistellaan yhdessä tuttuja Raamatun henkilöitä. (Ota Joosefista muistuttava esine esiin.) Kuka sai lahjaksi tällaisen kirjavan vaateen? Mitä siitä seurasi?

Joosefin veljet kiusasivat häntä. He olivat kateellisia Joosefin näkemistä unista ja hänen isältä saamastaan huomiosta, jopa uudesta vaatteesta, jonka Joosef oli saanut. Veljet ehkä sanoivat, että Joosef oli vain niin ärsyttävä, etteivät he voineet olla kiusaamatta häntä, mutta ei heillä ollut mitään oikeutta käyttäytyä Joosefia kohtaan niin kuin he tekivät. He olivat väkivaltaisia, löivät Joosefia, piilottivat tämän kaivon ja lopulta myivät orjaksi ohikulkeville kauppiaille.

Joosef kuitenkin selvisi. Hän menestyi Potifarin palvelijana, selvisi jouduttuaan vankilaan Potifarin vaimon kerrottua valheita hänestä, ja hän päätyi faaraon hoviin. Jumala oli Joosefin kanssa kaikissa tilanteissa auttamassa häntä.

(Ota esiin Joonasta kertova esine.) Kenen elämäntarinaan liittyi valas?

Joonan sai Jumalalta tehtäväkseen mennä Niiniveen. Hän yritti paeta tehtävänsä, mutta pakomatalla laiva joutui hirmuisen myrskyn kouriin. Merimiehet ajattelivat, että myrsky on Jumalan rangaistus Joonalle, ja Joonan pitää päästä eroon. Hänet heitettiin mereen, ja valas nielaisi hänet.

Valaan vatsassa olemisen on täytynyt olla valtavan pelottavaa. Eihän Joonan tiennyt pelastuvansa! Hän tiesi vain sen, mitä yleensä tapahtuu asioille, jotka tulevat syödyksi. Ei ruoka palaa vatsasta samanlaisena ulos, eikä ainakaan elossa. Ja kuitenkin Jumala pelasti Joonan. Pelottavan myrskyn ja valaan syömäksi tulemisen aikana Jumala oli Joonan kanssa. Joonan selvisi.

(Ota esiin Danielista kertova esine.) Kuka kohtasi elämänsä aikana leijonan?

Daniel joutui kerran leijonien luolaan. Mutta jo ennen leijonien kohtaamista Daniel oli elänyt pitkään vaikeassa tilanteessa. Hänet oli viety pakkosiirtolaisuuteen: vieras kuningas oli valloittanut Danielin kotimaan ja määrännyt ihmiset muuttamaan toiseen maahan. Daniel oli joutunut eroon vanhemmistaan, ja hänet oli laitettu asumaan palatsin kouluun. Daniel oli yksin, ilman perhettään. Sekä tässä yksinäisyydessä että kaikissa myöhemmissä elämän vaiheissa hän kuitenkin selvisi Jumalan avulla.

(Ota esiin viisi leipää ja kaksi kalaa.) Mihin kertomukseen nämä ruokatarvikkeet liittyvät?

Raamatussa ei kerrota sen pienen pojan nimeä, jonka eväät Jeesus siunasi suuren kansan ravinnoksi. Se, mitä voimme täällä kerralla oppia pienestä pojasta, liittyy vaikeissa tilanteissa selviämiseen. Poika ei ollut suuressa vaarassa, kuten aiemmin muistelemamme henkilöt, mutta hänelläkin oli ongelma: hän ei päässyt Jeesuksen luo. Poika kuitenkin selvisi pyytämällä apua: hän kertoi Andreakselle asiansa, ja Andreas auttoi hänet eväineen Jeesuksen luo.

Meidän kannattaa opetella toimimaan samoin kuin tuo poika: pyytämään apua turvallisilta aikuisilta. Samalla voimme luottaa siihen, että Jumala on isoissa ja pienissä hankaluuksissa meidän kanssamme ja meidän puolellamme. Jumalan kanssa me selviämme kaikesta.

Toiminnallisuus

Muistellaan yhdessä lisää Raamatun henkilöitä, jotka ovat selvinneet vaikeista tilanteista. Kirjoitetaan heidän nimensä paperilapuille. Laitetaan laput laatikkoon, ja nostetaan sieltä yksi kerrallaan pantomiimina esitettäväksi ja toisille arvattaviksi.

Luovuus

Askarrellaan pahvista torni ja kiinnitetään muistojae torniin.

Yhteisöllisyys

Kotona: Jutellaan. Millaisista hankalista tilanteista meidän perheemme on selvinnyt Jumalan avulla? Tiedämmekö me jonkun, jolle me voisimme nyt olla avuksi?